

RAKE

KANNATANUD JA TUNNISTAJAD SÜÜTEOMENETLUSES

Uuringu tulemuste tutvustus

20.04.2012, Tallinn

Euroopa Liit
Euroopa Sotsiaalfond

Eesti tuleviku heaks

Sotsiaalteaduslike
rakendusuringute
keskus
RAKE

Täna'sed teemad

- Uuringu „Kannatanute ja tunnistajate kohtlemine süüteomenetluses“ taust
- Metoodika
- Tulemused
- Järeldused ja soovitused
- Arutelu

Sotsiaalteaduslike
rakendusuringute
keskus
RAKE

Uuringu taust

Uuringu eesmärk:

- välja selgitada kannatanute ja tunnistajate meelestatus õigussüsteemi suhtes ning kaardistada probleemid, millega on inimesed politseis, prokuratuuris ja kohtus kokku puutunud

Uuringu tellija:

- Justiitsministeerium

Uuringu teostaja:

- Tartu Ülikooli sotsiaalteaduslike rakendusuringute keskus RAKE

Uuringu teostamise aeg:

- märts-detsember 2011

Sotsiaalteaduslike
rakendusuringute
keskus
RAKE

Metoodika

Uuringu etapid:

- taustaanalüüs
- fookusgrupid ekspertidega uuringu metoodika ja küsitlusankeedi väljatöötamiseks
- küsitlus kannatanute ja tunnistajate hulgas ning andmete analüüs
- ümarlaud ekspertidega soovitusettepanekute ja indikaatorite väljatöötamiseks

Uuringu aluseks oleva küsitluse sihtrühm:

- kannatanu või tunnistaja rollis olnud inimesed, kes polnud samaaegselt vangid ega samas asjas kahtlustatavad või süüdistatavad

Sotsiaalteaduslike
rakendusuringute
keskus
RAKE

Teisesest ohvristumisest

Teisene ohvristumine - pärast traumat kannatanu teiste isikute, kogukonna või avaliku sektori institutsioonide poolt kohtlemine viisil, mis põhjustab uusi vaimseid või füüsilisi kannatusi.

Teistes riikides läbiviidud uuringute tulemuste kohaselt on peamisteks teisese ohvristumise **allikateks**

- infopuudus menetluse käigu kohta
- menetlusprotsessi pikkus ja kulukus
- (korduv) ütluste andmine
- ametnike negatiivne suhtumine
- ebavõrdne kohtlemine
- kokkupuutumine süüdistatavaga
- ebaõiglasena tunduvad menetluslikud otsused

Kannatanute ja tunnistajate väärikas kohtlemine ning täiendavate ebameeldivuste vältimine menetlusprotsessi

jooksul **tõstab** nende **motivatsiooni teavitada**

õiguskaitseasutusi toimunud süütegudest ja teha koostööd juhtumi lahendamisel.

Sotsiaalteaduslike
rakendusuringute
keskus
RAKE

Uuringus osalejad

- Uuringus osales 242 inimest, neist 51% olid kannatanud ja 49% tunnistajad.
- Suuremal osal juhtudest (76%) oli vastaja kaasatud kuriteo, ülejäänud väärteo menetlemisse. 49% süütegudest olid varavastased, 35% isikuvastased ning ülejäänud muud tüüpi.
- Peaaegu kõik (95%) vastanud olid kokku puutunud politseiga, 35% prokuratuuriga ja 21% kohtuga.

Sotsiaalteaduslike
rakendusuringute
keskus
RAKE

Peamised probleemid Eestis

Teisene ohvristumine

- Infopuudus
- Ajakulu
 - Ütluste andmine
 - Menetluste pikkus
- Taaskohtumine süüteo toimepanijaga
- **Vähene teadlikkus riigipoolsest abist** (ohvriabi teenus, lepitusteenus, psühholoogilise abi kulude hüvitis, kuriteoohvrite riiklik hüvitis, riigi tasuta õigusabi)

Sotsiaalteaduslike
rakendusuringute
keskus
RAKE

Rahulolu õiguskaitseasutuste tööga

- Üldiselt on rahulolu õiguskaitseasutuste tööga kõrge. Kokkuvõttes jäi politsei tööga rahule 80%, prokuratuuriga 84% ja kohtuga 76% vastanuist.
- Kriminaalmenetluses osalejad hindasid politsei tööd veidi kõrgemalt kui väärteomenetluses osalejad.
- Märkatav erinevus tulenes olenevalt süüteo liigist – isikuvastaste süütegude menetluses osalejad andsid peaaegu kõik positiivse hinnangu, varavastaste süütegude menetluses osalejatest kolmveerand ning muude süütegude puhul pooled vastanuist.
- Kolmveerand uuringus osalenutest pöörduks sarnase juhtumi esinemisel uuesti õiguskaitseasutuste poole.
- 61% vastanuist usub, et süüdlane saab õiglase karistuse.

Sotsiaalteaduslike
rakendusuringute
keskus
RAKE

Probleemid õiguskaitseasutuste tööga

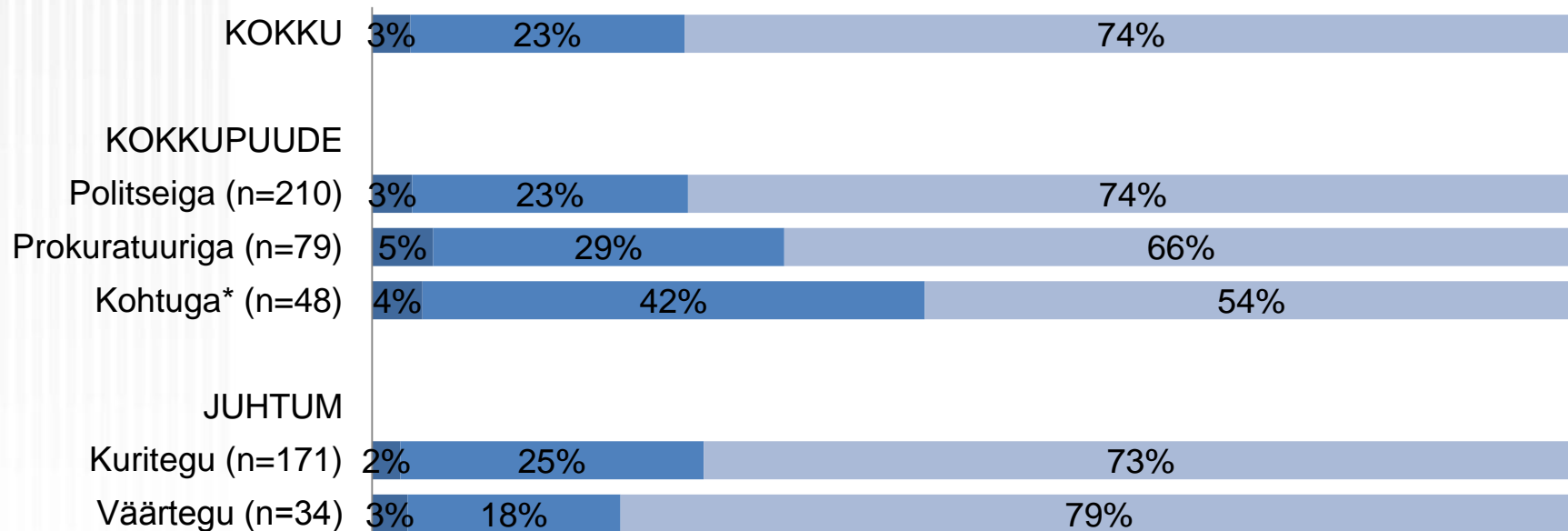
- Rahulolematuse põhjused seoses politsei tööga:
 - juhtumiga ei ole piisavalt tegeletud,
 - kurjategijaid ei ole tabatud ja/või nad ei ole saanud õiglast karistust.
- Prokuratuuri puhul toodi madala hinnangu põhjuseks peamiselt menetluse aeglust.
- Ka kohtu tööle negatiivse hinnangu andnud rõhutasid eeskätt protsessi ajakulu, sh kohtuistungite edasilükkamist süüaluse mitteilmumise tõttu.

Teadlikkus riigipoolsest kulude hüvitamise võimalustest

Sotsiaalteaduslike
rakendusuuringute
keskus
RAKE

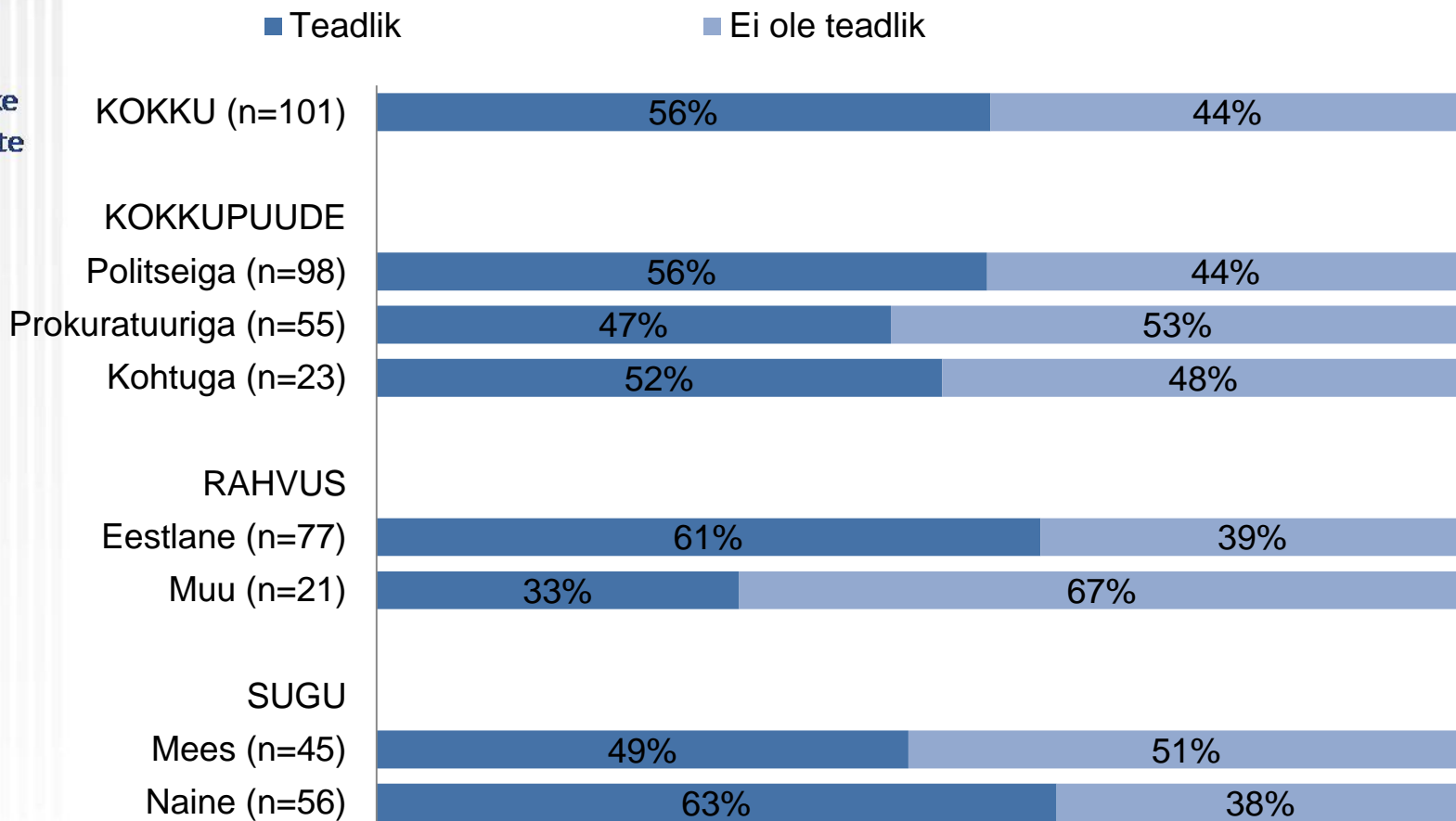
- Jah, olen seda võimalust ka käesoleva menetluse käigus kasutanud
- Jah, olen teadlik, kuid ei ole seda võimalust kasutanud
- Ei ole teadlik

Teadlikkus tasuta õigusabist

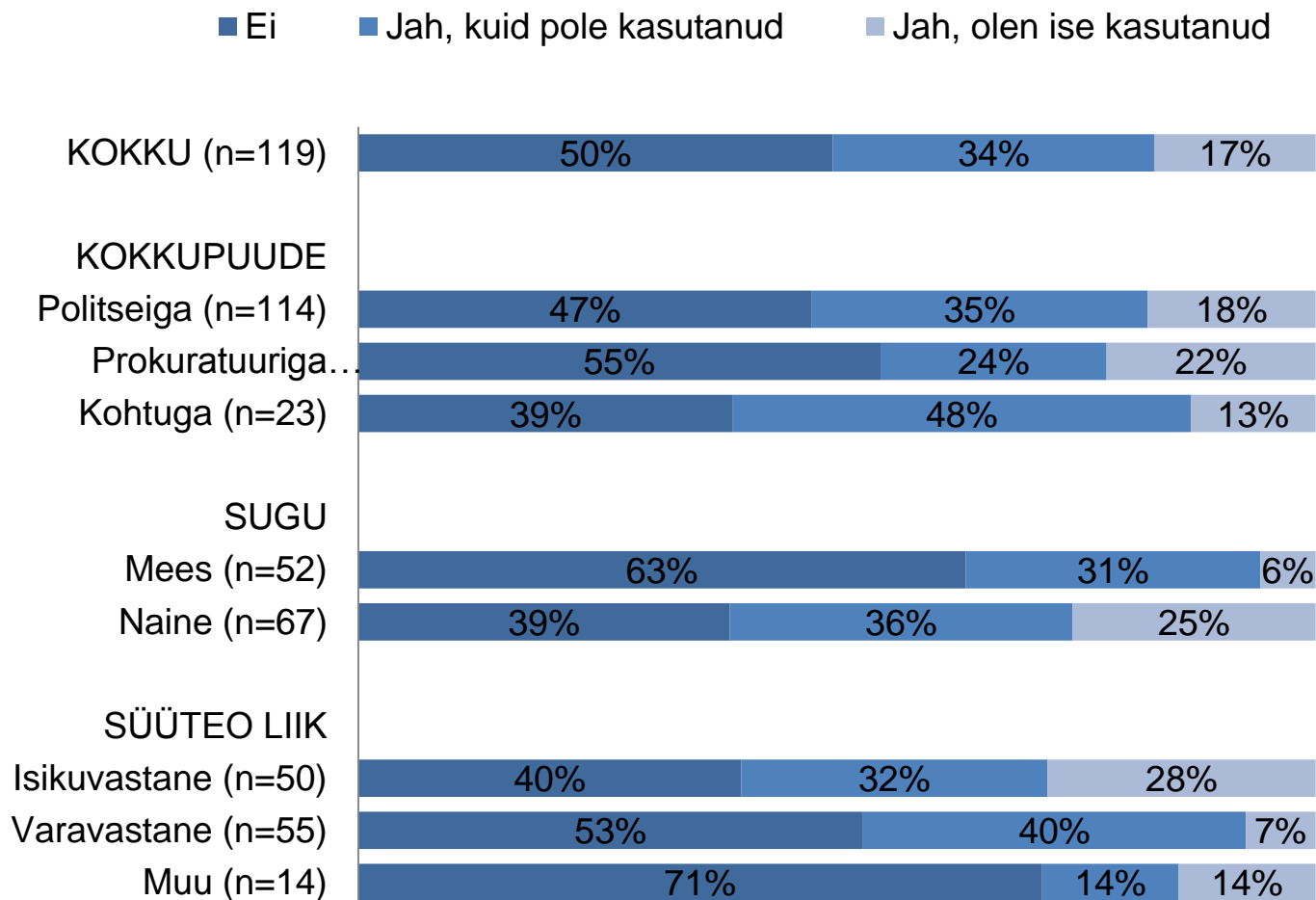
Sotsiaalteaduslike
rakendusuringute
keskus
RAKE

Teadlikkus ohvriabist

Sotsiaalteaduslike
rakendusuringute
keskus
RAKE

Sotsiaalteaduslike
rakendusuringute
keskus
RAKE

Soovitused: informeerimine

- Juurutada tuleb süsteem, kus prokuratuur informeerib kannatanuid, kui nendega seotud **kriminaalasja menetlemine jõuab kohtueelsest staadiumist kohtumenetlusse**, seda ka kokkuleppe- ja käskmenetluste korral. Kui asi on jõudnud kohtumenetlusse, siis tuleb kannatanu või tema esindaja alati kutsuda eelistungile ja/või tuleb kannatanule saata kohtu alla andmise määrus.
- Väärtegude tunnistajaid tuleb informeerida juhtudel, kui **asi jõuab politseist kohtusse**.
- Ühiskonnas tuleb laialdasemalt **tutvustada E-toimiku kasutusvõimalusi** ning tõsta inimeste teadlikkust päringute tegemise protsessi kohta.

Sotsiaalteaduslike
rakendusuringute
keskus
RAKE

Soovitused: teadlikkus riigi poolt pakutavast abist

- Oluliselt tuleb **parandada kannatanute ja tunnistajate teadlikkust** nende õigustest kulude hüvitamist taotleda.
- Kannatanute ja tunnistajate jaoks tuleb **koostada nende põhilisi õigusi tutvustav brošüür**, kus oleks ära märgitud nii õigused kahju ja kulude hüvitamisele, tasuta õigusabi ja ohvriabi teenustele, aga ka üldisemad õigused menetlusprotsessis (need, mida võiks nimetada iseenesestmõistetavaks, kuid mille kohta käesolevas uuringus osalenutel esines küllaltki palju kaebusi (õigus saada infot, olla viisakalt ja objektiivselt koheldud jne). Seda tuleks levitada nii politseis avalduse kirjutajatele kui ka uurijate jt poolt hiljem menetlusprotsessi käigus.

Sotsiaalteaduslike
rakendusuringute
keskus
RAKE

Soovitused: kokkupuutumine õiguskaitseasutustega

- Asutustes on vaja **läbi viia protsessianalüüs**, et selgitada välja, kas süütegudest mitteteatamise puhul on tegu probleemidega, mida on asutusesisese töökorralduse muutmisega võimalik parandada ning millised oleksid selleks parimad võimalused.
- Tähelepanu tuleb pöörata sellele, et **süüdistatavaga kokkupuutumine ei tooks kannatanule ja tunnistajale kaasa täiendavat stressi**, võimalusel tuleks vältida kannatanu ja tunnistaja kokkupuudet süüdistatavaga, eriti kohtuistungit oodates. Kui kokkupuude on kohtumenetluse käigus vältimatu, siis peab kohtunik jälgima, et süüdistataval ei tekiks võimalusi kannatanu füüsiliseks või verbaalseks ründamiseks.

RAKE

Täna tähelepanu eest!

Lisainfo:

Siim Espenberg

tel 59 010 758

siim.espenberg@ut.ee

<http://ec.ut.ee/rake>

Sotsiaalteaduslike rakendusüringute keskus **RAKE**